

Het neo-realisme van de Industriebond FNV

De tijd dat de Industriebond FNV zijn bedrijfsledengroepen in de bedrijven opriep als fracties in de ondernemingsraden een oppositionele rol te vervullen lijkt ineens onherroepelijk voorbij. In een in 1979 verschenen brochure *Vandaag controleren om morgen te beslissen* stelde de bond nog vast dat de belangen van ondernemer en werknemer duidelijk tegengesteld zijn. Daarom vond hij dat de werknemersvertegenwoordigers in de ondernemingsraden zich niet medeverantwoordelijk moesten maken voor het ondernemingsbeleid. De Industriebond FNV wilde allereerst streven naar verandering van de machtsverhoudingen buiten de ondernemingsraad. De machtsmiddelen die daarbij gebruikt moesten worden waren: het arbeidsvoorwaardenbeleid, arbeidsplaatsenovereenkomsten, sectorstructuurpolitiek en controle op de investeringen.

Na de publikatie van de discussienota *Verder kijken* lijkt het alsof de Industriebond FNV een hele ommezwaai heeft gemaakt. De bond blijkt nu bereid medeverantwoordelijkheid te aanvaarden. Hij neemt, zoals Van der Geest in dit blad signaleerde, een positievere houding in tegenover het werk van de ondernemingsraad. In *De Vakbondskrant* van 7 augustus licht Groenevelt deze koerswijziging als volgt toe: „De bedrijfsledengroepen hebben helaas slecht gefunctioneerd, net zoals ondernemingsraden en sommige vakbondsleden. Maar wij willen de bevoegdheden, die in de nieuwe wet op de ondernemingsraden staan, zo goed mogelijk gaan benutten om de doelstellingen van de bond tot leven te brengen. En dan heb ik het niet over de hele OR, maar over de OR-fractie. Dat zijn de FNV-leden in de OR”. Tekenender voor de gewijzigde opstelling van de Industriebond is het vertrouwen dat zijn voorzitter nu aan de ondernemers wil schenken. Viel er vroeger alleen met werkgevers te onderhandelen op het scherp van de snede, nu verwijst Groenevelt naar de samenwerking met werkgevers in pensioenfondsen, in bedrijfsverenigingen en de SER als hem de vraag wordt gesteld of hij werkelijk denkt dat er met hen afspraken te maken zijn.

De mentaliteitsverandering bij Groenevelt c.s. kan niet anders verklaard worden dan uit de nood der omstandigheden. De Industriebond en de werkgevers in de industrie hebben een gemeenschappelijk belang: het stuiten van het

afbraakproces dat Nederland dreigt te deïndustrialiseren. Nu kan dat proces, zoals Van den Doel in *ESB* schrijft, best in de lijn van de evolutie liggen, voor de samenstellers van het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeeringsbeleid en voor de Industriebond gaat dat proces veel te snel. De uitstoot van arbeid uit de industrie kan volgens dat rapport niet worden opgevangen door de dienstensector. De stelling van de „marxist” Van der Zwan is dat de werkgelegenheid in de bedrijven, ook in de industrie, jaarlijks met 1% zal moeten toenemen, wil de continuïteit van onze volkshuishouding worden gewaarborgd.

Is dit een reactionair standpunt, zoals Van den Doel lijkt te menen? Wanneer hij wel instemt met het betalingsbalansargument om te pleiten voor een daling van de binnenlandse consumptie, is die stelling niet zo erg geloofwaardig. Blijkbaar is Van den Doel het eens met een politiek die uit de jaren vijftig stamt en die wordt aanbevolen in het rapport van de commissie van economische deskundigen van de SER: verlaging van het reële loonpeil om het Nederlandse exportprodukt zo goedkoop te maken dat het kan concurreren op de buitenlandse markt en tegelijk de import van consumptiegoederen kan worden afgeremd. Bij Van den Doel zou deze politiek niet in het teken moeten staan van herindustrialisatie, maar vooral moeten dienen om de dienstensector uit te breiden.

De Industriebond heeft uiteraard belang bij versterking van onze industriële basis. De dialectiek van de maatschappelijke en economische ontwikkeling slaat bij de bond om in uitstel van de strijd om een andere maatschappelijke orde. Werkgelegenheid is nu prioriteit nummer één, maar de middelen die de bond wil gebruiken om tot afspraken te komen zijn nog steeds de wapens uit het arsenaal van de strijd om verandering van de machtsverhoudingen. Alleen is het woord „macht” uit het spraakgebruik verdwenen en vervangen door de notie van „verantwoordelijkheid”. Wanneer de drie machten in het economisch bestel ieder hun verantwoordelijkheid nemen, moeten er overeenkomsten kunnen worden gesloten die, volgens Groenevelt, dezelfde waarde kunnen hebben als collectieve arbeidsovereenkomsten. De afspraken die hij op het oog heeft omvatten maatregelen in het kader van een sectorstructuurbeleid,

controle op investeringen en arbeidsvoorwaardenbeleid, hetzelfde rijtje dat genoemd werd in de brochure die de kaderleden ocriep tot oppositie binnen de ondernemingen. Van der Geest heeft gelijk als hij stelt dat het aankomt op het model en de inhoud van de overeenkomsten die de Industriebond wil aangaan. Wanneer zo uitdrukkelijk aan sectorstructuurbeleid wordt gedacht, waarvoor Groenevelt de vakbonden en de werknemers in de bedrijven medeverantwoordelijkheid wil laten dragen, dan stemt de bond blijkbaar in met de noodzaak een keus te maken welke bedrijven en sectoren steun verdienen en welke aan hun lot moeten worden overgelaten. Instemmen met een door de overheid gestuurd sectorstructuurbeleid betekent immers instemmen met verlies van arbeidsplaatsen in delen van de industrie die geen toekomst meer hebben.

De bond moet wel heel goed doordrongen zijn van de onvermijdelijkheid om vuile handen te maken, wil hij, op het niveau van het nationale beleid en de bedrijfstakken verantwoordelijkheid durven aanvaarden voor een selectief investeringsbeleid. Maar goed, de nota is niet voor niets de wereld ingestuurd onder het motto „doormodderen of durven”. Er is niet alleen durf voor nodig om de inkomens van de werknemers ondergeschikt te maken aan werkgelegenheid en het mee-financieren van investeringen, maar ook om mee te werken aan een beleid dat, ondanks die offers, banen kan kosten.

Het bestuur van de Industriebond FNV lijkt met zijn neo-realistische opvattingen ook die risico's onder ogen te willen zien. Het zet daarbij wel een speciale bril op die theoretisch aanvaardbaar moet maken dat investeringen meer werk zullen opleveren zodat de koopkracht op den duur niet zal dalen. Die theorie luidt dat het sectorstructuurbeleid ervoor moet zorgen dat de produktie die uit de nieuwe investeringen voortkomt ook afgezet zal kunnen worden. De vraag blijft onbeantwoord hoe de overheid dat zou moeten doen. Het bedrijfstak- of branche-informatiesysteem waarin het NCW de vakbonden wil betrekken levert althans gegevens op die een aanwijzing kunnen geven in welke richting er geïnvesteerd kan worden. Zo'n systeem heeft juist de bedoeling de verantwoordelijkheid voor sectorale ontwikkelingen over te laten aan het bedrijfsleven. Het lijkt mij onmogelijk om de overheid daarbij helemaal buiten spel te houden, omdat het bedrijfsleven zelf om steun en begeleiding zal vragen voor de nieuwe technische ontwikkelingen die op gang moeten worden gebracht. De functionele samenwerking van de drie partijen onder een regering van zo breed mogelijke samenstelling die de Industriebond FNV thans voorstaat is niet het slechtste bestuursmodel om de problemen van de jaren tachtig aan te pakken.

A. F. van Zweeden